

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

ПРОФЕСІЙНА ПЕДАГОГІКА

Методичні рекомендації
до практичних занять для здобувачів вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня (денної та заочної форм навчання)
за спеціальністю 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)»

Електронний ресурс

Рецензенти:

Л. О. Бачісва – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки, методики та менеджменту освіти Навчально-наукового інституту «Українська інженерно-педагогічна академія» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;

Т. А. Савельєва – кандидат педагогічних наук, тимчасово в.о. директора Харківського машинобудівного фахового коледжу, заступник директора з навчальної роботи.

*Затверджено до розміщення в мережі Інтернет рішенням Науково-методичної ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 1 від 23 жовтня 2025 року)*

Професійна педагогіка : методичні рекомендації до практичних занять для
П 84 здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня (денної та заочної форм навчання) за спеціальністю 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» [Електронний ресурс] / уклад. Н. В. Божко, В. Б. Бакатанова, Л. О. Гресь. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2025. – (PDF 43 с.)

Методичні вказівки для проведення практичних занять з дисципліни «Професійна педагогіка» надають необхідні рекомендації щодо проведення практичних занять. Запропоновані форми організації занять, а також їхній зміст дозволяють сформулювати у здобувачів освіти вміння стосовно аналізу нормативно-правових документів професійної освіти, раціонального вибору та застосування принципів, методів та форм навчання, розробки відповідних засобів навчання, вивчення особистості здобувача освіти, розробки низки виховних заходів тощо.

Видання призначене здобувачам вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)».

УДК 378.013

© Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна, 2025

© Божко Н. В., Бакатанова В. Б.,
Гресь Л. О., уклад., 2025

ЗМІСТ

Вступ	4
Практичне заняття № 1. Сучасний стан та перспективи розвитку професійної освіти	5
Практичне заняття №2. Аналіз стандарту професійної освіти та визначення змісту навчання	10
Практичне заняття №3. Методи педагогічного вивчення особистості (визначення типу особистості).....	11
Практичне заняття №4. Методи педагогічного вивчення особистості (визначення типу інтелекту).....	12
Практичне заняття №5,6. Розробка виховних заходів	14
Практичне заняття №7,8. Проєктування виховної роботи в групі або з окремими здобувачами освіти.....	16
Практичне заняття №9. Аналіз систем виробничого навчання	17
Практичне заняття №10,11. Застосування методів навчання	18
Практичне заняття №12,13. Розробка засобів навчання	21
Практичне заняття №14. Розробка навчально-технологічної документації	23
Практичне заняття №15. Порівняльний аналіз форм навчання	24
Практичне заняття №16. Розробка засобів контролю	26
Практичне заняття №17,18. Розробка плану уроку виробничого навчання	30
Практичне заняття №19,20. Розробка плану уроку теоретичного навчання	33
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	36
ДОДАТКИ	38

ВСТУП

Метою даних методичних рекомендацій є надання супроводу щодо проведення практичних занять з дисципліни «Професійна педагогіка» для здобувачів освіти інженерно-педагогічних спеціальностей.

В методичних рекомендаціях зазначено теми і обсяг практичних занять, наведено плани їх проведення у відповідності з програмою дисципліни.

Практичні заняття своїм призначенням мають відпрацювання отриманих знань з дисципліни, їхнє закріплення й систематизацію. Тому більшість навчального часу заняття відводиться саме на активну роботу здобувачів освіти з навчальним матеріалом в різних формах (фронтальна, групова, індивідуальна), за допомогою різних методів та засобів.

Кожне практичне заняття передбачає попередню самостійну підготовку здобувачів освіти до нього згідно з темою і планом заняття. Під час підготовки до заняття здобувачам освіти слід користуватися не тільки конспектом лекцій, а й рекомендованою джерелами інформації для більш ґрунтовного оволодіння теорією питання.

Практичні заняття складаються з теоретичної частини, практичної частини та формулювання висновків.

Теоретична частина передбачає вступ викладача, обговорення теоретичних питань, перевірку знань здобувачів освіти шляхом проведення усних опитувань.

Практична частина може містити в собі виступи з доповідями, захист домашніх завдань, аналіз педагогічних ситуацій, розв'язання задач, рольові та ділові ігри, виконання вправ тощо.

Закінчується кожне практичне заняття формуванням висновків, видачею рекомендацій, підведенням підсумків, заключним словом викладача.

Специфіка практичних занять полягає в тому, що на кожному з них передбачається організація викладачем спілкування в студентській групі: обговорення певних питань, висловлювання власних думок студентами, проведення дискусій, аналіз виступів. Під час занять викладачу рекомендується виступати в ролі консультанта, який спостерігає за роботою кожного здобувача освіти та при необхідності надає допомогу.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 1

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Мета заняття: формування вмінь щодо визначення переваг та недоліків професійної освіти та їх обґрунтування, окреслення перспектив розвитку професійної освіти

Теоретична частина

Професійна педагогіка як галузь педагогічної науки. Характеристика професійної освіти України. Поняття про професію, спеціальність, кваліфікацію, форми професійної підготовки. Кваліфікаційна характеристика професії: від появи до сьогодення. Структура змісту професійної освіти та характеристика її компонентів.

Завдання, що виконуються на занятті

Завдання 1. Розподіліть наведені в переліку показники сучасної професійної освіти до її переваг або недоліків (на вашу точку зору). Належність показників до тієї чи іншої групи обґрунтуйте.

Перелічені показники не є вичерпаними та можуть бути доповнені. Крім того, зазначені показники не мають однозначного трактування, і в кожному конкретному випадку залежать від певних аспектів. Вони мають своє логічне пояснення, що дозволяє довести не тільки їх негативну, а позитивну сторону (що підтримується конкретними прикладами).

Показники сучасної професійної освіти

World skills – конкурси професійної майстерності	Заробітна платня кваліфікованих робітників
Виробнича практика	Доступність навчання
Дуальна освіта	Запити ринку праці
Зміст освіти	Кваліфікаційні рівні
Кваліфікація педагогічних працівників	Матеріально-технічна база
Методики викладання	Особливості освітнього процесу
Отримання професії	Престижність професій
Отримання професії учням з особливими освітніми потребами	Перспективи для подальшого навчання
Повна загальна середня освіта	Професійні стандарти
Прогнозування потреб у професіях і кваліфікаціях	Рівень оплати педагогічних працівників
Реформування професійної освіти	Робоче місце
Соціальні переваги	Співпраця з роботодавцями
Термін навчання	Фінансування професійної освіти

Результати представити у вигляді таблиці.

Переваги	Обґрунтування відповіді
Недоліки	Обґрунтування відповіді

Примітка: Таблиця може бути доповнена показниками визначеними вами самостійно.

Завдання 2. Спрогнозувати перспективи розвитку професійної освіти (ваше власне бачення цього питання):

Підсумки заняття

Підведення підсумків заняття припускає:

1) оцінку:

- ступеня й рівня підготовки групи й окремих студентів до заняття (шкала оцінювання: не підготовлені, підготовлені частково, підготовлені);
- активності в обговоренні результатів виконання завдань (кількість студентів, що брали участь у виконанні завдань);
- правильності виконання завдань (загальна кількість студентів, що виконали завдання без помилок);

2) виставлення заліку за підсумками роботи студентів, що виконали завдання і прийняли участь в обговоренні і взаємоперевірці;

3) видачу додаткових індивідуальних завдань студентам, які не одержали заліку.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №2

АНАЛІЗ СТАНДАРТУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ НАВЧАННЯ

Мета заняття: формування вмінь щодо здійснення аналізу Стандарту професійної освіти (третього покоління), що розроблений на підставі компетентнісного підходу з конкретної професії, визначення освітніх компонентів та орієнтованого їх змісту, що забезпечать досягнення вказаних у стандарті результатів навчання.

Теоретична частина

Стандарт професійної освіти. Національна система кваліфікацій та професійні стандарти. Навчально-плануюча документація закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Навчально-плануюча документація закладів вищої освіти.

Завдання, що виконуються на занятті

1) обрати Стандарт професійної освіти (третього покоління), що розроблений на підставі компетентнісного підходу з конкретної професії з числа тих, що розміщені на сайті Міністерства освіти і науки України.

<https://mon.gov.ua/ua/osvita/profesijno-tehnichna-osvita/reforma-profesijnoyi-osviti/zmist-profesijnoyi-osviti-osvitni-standarti-programi-informaciya-dlya-uchniv-ta-pedagogiv/derzhavni-standarti-navchalni-plani-ta-programi>

Обирайте стандарти, що розроблені з 2021 року.

Професію, за якою буде проаналізований стандарт, слід обирати з огляду на спеціальність за якою ви навчаєтесь (або за власним бажанням).

Аналіз Стандарту професійної освіти, що розроблений на підставі компетентнісного підходу, з конкретної професії

Назва державного стандарту, кодове позначення, професія	
Рік затвердження	
Професійні кваліфікації	
Сфера професійної діяльності	

2) проаналізувати Стандарт професійної освіти. Обрати будь-який результат навчання (один зі всього переліку) та компетентності, які забезпечують його досягнення. Звернути увагу на знання та вміння, які забезпечують формування компетентності. На цій основі визначити назви освітніх компонентів (навчальних дисциплін), які б сприяли формуванню зазначених знань та вмінь, та перелік тем, що можуть увійти до їх змісту.

Результати представити у вигляді таблиці.

Результат навчання	Компетентності	Орієнтовні освітні компоненти	Орієнтовні теми, у складі змісту освітнього компоненту
РН	ПК		
			

Підсумки заняття

Підведення підсумків заняття припускає:

1) оцінку:

- ступеня й рівня підготовки групи й окремих студентів до заняття (шкала оцінювання: не підготовлені, підготовлені частково, підготовлені);
- активності в обговоренні результатів виконання завдань (кількість студентів, що брали участь у виконанні завдань);
- правильності виконання завдань (загальна кількість студентів, що виконали завдання без помилок);

2) виставлення заліку за підсумками роботи студентів, що виконали завдання і прийняли участь в обговоренні і взаємоперевірці;

3) видачу додаткових індивідуальних завдань студентам, які не одержали заліку.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 3 МЕТОДИ ПЕДАГОГІЧНОГО ВИВЧЕННЯ ОСОБИСТОСТІ (ВИЗНАЧЕННЯ ТИПУ ОСОБИСТОСТІ)

Мета заняття: на основі усвідомлення студентами необхідності вивчення учнів та учнівських колективів, сформованих знань стосовно методів педагогічного вивчення особистості визначити наявність представників різних типів особистості в групі.

Теоретична частина

Учасники освітнього процесу та їх взаємодія. Особливості контингенту здобувачів освіти в системі професійної (професійно-технічної) освіти. Методи вивчення учнів та учнівських колективів.

Завдання, що виконуються на занятті

1) для визначення наявності представників різних типів особистості в групі слід скористатися **Тестом особистості «16 персоналій»**

<https://www.16personalities.com/uk/bezkoshtovnyy-test-na-vyznachennya-osobystosti>

Варіанти виконання завдання:

- кожен студент проходить тест самостійно, про його результати повідомляє викладачу. Викладач узагальнює інформацію стосовно наявності представників різних типів особистості в групі, спільно зі студентами розглядає характеристики кожного типу особистості, робить висновки;

- можна розподілити здобувачів освіти на групи (імітуючи окремі групи учнів, які можуть навчатися в закладі освіти), запропонувати кожному студенту в межах такої групи пройти тест, самостійно узагальнити інформацію стосовно наявності представників різних типів особистості в групі. Спільно з викладачем розглянути характеристики кожного типу особистості в кожній групі та зробити висновки.

2) зробити висновок про те, яким чином отримана інформація стосовно наявності в одній групі представників різних типів особистості може бути врахована при організації освітньо-виховного процесу в закладі професійної освіти.

Підсумки заняття

Підведення підсумків заняття припускає:

1) оцінку:

– ступеня й рівня підготовки групи й окремих студентів до заняття (шкала оцінювання: не підготовлені, підготовлені частково, підготовлені);

– активності в обговоренні результатів виконання завдань (кількість студентів, що брали участь у виконанні завдань);

– правильності виконання завдань (загальна кількість студентів, що виконали завдання без помилок);

2) виставлення заліку за підсумками роботи студентів, що виконали завдання і прийняли участь в обговоренні і взаємоперевірці;

3) видачу додаткових індивідуальних завдань студентам, які не одержали заліку.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 4

МЕТОДИ ПЕДАГОГІЧНОГО ВИВЧЕННЯ ОСОБИСТОСТІ (ВИЗНАЧЕННЯ ТИПУ ІНТЕЛЕКТУ)

Мета заняття: на основі усвідомлення студентами необхідності вивчення учнів та учнівських колективів, сформованих знань стосовно методів педагогічного вивчення особистості визначити, які типи інтелекту притаманні здобувачам освіти.

Теоретична частина

Учасники освітнього процесу та їх взаємодія. Особливості контингенту здобувачів освіти в системі професійної (професійно-технічної) освіти. Методи вивчення учнів та учнівських колективів.

Завдання, що виконуються на занятті

1) для визначення найбільш притаманного типу інтелекту кожного студента групи слід скористатися тестом «Теорія множинного інтелекту Гарднера» <https://www.idrlabs.com/ua/multiple-intelligences/test.php>

Варіанти виконання завдання:

- кожен студент проходить тест самостійно, про його результати повідомляє викладачу. Викладач узагальнює інформацію стосовно найбільш притаманних типів інтелекту серед студентів групи, спільно зі студентами розглядає характеристики різних типів інтелекту, робить висновки;

- можна розподілити здобувачів освіти на групи (імітуючи окремі групи учнів, які можуть навчатися в закладі освіти), запропонувати кожному студенту в межах такої групи пройти тест, самостійно узагальнити інформацію стосовно наявності представників з різними типами інтелекту в групі. Спільно з викладачем розглянути характеристики кожного типу інтелекту в кожній групі та зробити висновки.

2) зробити висновок про те, яким чином отримана інформація стосовно наявності в одній групі представників з різними типами інтелекту може бути врахована при організації освітньо-виховного процесу в закладі професійної освіти.

Підсумки заняття

Підведення підсумків заняття припускає:

1) оцінку:

– ступеня й рівня підготовки групи й окремих студентів до заняття (шкала оцінювання: не підготовлені, підготовлені частково, підготовлені);

– активності в обговоренні результатів виконання завдань (кількість студентів, що брали участь у виконанні завдань);

– правильності виконання завдань (загальна кількість студентів, що виконали завдання без помилок);

2) виставлення заліку за підсумками роботи студентів, що виконали завдання і прийняли участь в обговоренні і взаємоперевірці;

3) видачу додаткових індивідуальних завдань студентам, які не одержали заліку.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №5,6

РОЗРОБКА ВИХОВНИХ ЗАХОДІВ

Мета заняття: на основі усвідомлення студентами необхідності здійснення виховної роботи як на рівні закладу професійної (професійно-технічної) освіти, так і на рівні окремої групи, знань стосовно видів виховної роботи та можливих виховних заходів, сформуванню вміння розробляти виховні заходи.

Теоретична частина

Сутність, зміст та особливості процесу виховання. Загальні положення виховної роботи в закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Загальна характеристика планування діяльності закладу ПО. Виховна робота, як структурний елемент плану діяльності закладу. Учнівський колектив як чинник виховання.

Завдання, що виконуються на занятті

1) скласти перелік виховних заходів для кожного виду виховної роботи на прикладі окремої групи, результати представити у вигляді таблиці

Варіанти груп закладу професійної освіти:

- 1) ви класний керівник групи, контингент якої складають тільки хлопці
- 2) ви класний керівник групи, контингент якої складають тільки дівчата
- 3) ви класний керівник групи, контингент якої є змішаним (хлопці, дівчата)

Види виховної роботи	Можливі заходи
Національно-патріотичне виховання	
Морально-правове виховання.	
Художньо-естетичне виховання	
Трудове виховання	
Фізичне виховання	
Екологічне виховання	
Статеве виховання	
Економічне виховання	
Родинно-сімейне виховання	

Примітка:

Варіант групи може бути визначений викладачем або студентом самостійно. Виховний захід повинен мати не тільки назву, а й стислу характеристику.

2) розробити сценарій для одного з запропонованих вами в таблиці виховних заходів.

Орієнтовна структура сценарію виховного заходу

1. Вказати форму проведення виховного заходу та його тему.
2. Вказати адресність, тобто – для учнів якої категорії призначений захід.
3. Вказати мету проведення: навчальну чи пізнавальну, розвиваючу, виховну.
4. Вказати наочне оформлення, його зміст, кількість (за потреби).
5. Музичне оформлення передбачає перелік музичних творів та зазначення їх авторів (за потреби).
6. Обладнання включає усі технічні та інші засоби, необхідні для проведення виховного заходу (за потреби).
7. Окремо вказують різного роду реквізит та аксесуари для проведення ігор і конкурсів (за потреби).
8. Сценарій ходу виховного заходу викладається детально в такій послідовності:
 - *вступ* (визначається актуальність теми, мотивується діяльність),
 - *основна частина* (її зміст спрямований на реалізацію визначених педагогічних завдань, передбачає залучення учнів до різних видів діяльності),У ході сценарію слід виділити всі види роботи (розповідь, інтерв'ю, демонстрація, перегляд фрагментів фільму, гра, бесіда, прослуховування музичних творів тощо) й детально їх описати.

Якщо виконується пісня, вірш чи прозовий твір – слід подати їх текст.

Якщо проводиться гра, потрібно вказати завдання її учасникам, правила та умови проведення.

 - *заклучна частина* (підведення підсумків, допомагає з'ясувати рівень розуміння й усвідомлення основних ідей справи).

Підсумки заняття

Підведення підсумків заняття припускає:

1) оцінку:

- ступеня й рівня підготовки групи й окремих студентів до заняття (шкала оцінювання: не підготовлені, підготовлені частково, підготовлені);
- активності в обговоренні результатів виконання завдань (кількість студентів, що брали участь у виконанні завдань);
- правильності виконання завдань (загальна кількість студентів, що виконали завдання без помилок);

2) виставлення заліку за підсумками роботи студентів, що виконали завдання і прийняли участь в обговоренні і взаємоперевірці;

3) видачу додаткових індивідуальних завдань студентам, які не одержали заліку.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №7,8

ПРОЄКТУВАННЯ ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ГРУПІ АБО З ОКРЕМИМИ ЗДОБУВАЧАМИ ОСВІТИ

Мета заняття: на основі усвідомлення здобувачами освіти необхідності здійснення виховної роботи як на рівні закладу професійної (професійно-технічної) освіти, так і на рівні окремої групи, знань стосовно методів виховного впливу на учнів, сформувати вміння проєктувати виховну роботу в групі або з окремими здобувачами освіти з добором найбільш ефективних методів виховання.

Теоретична частина

Сутність, зміст та особливості процесу виховання. Загальні положення виховної роботи в закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Загальна характеристика планування діяльності закладу ПО. Виховна робота, як структурний елемент плану діяльності закладу. Учні́вський колектив як чинник виховання.

Завдання, що виконуються на занятті

Оберіть для аналізу певну виховну проблему (ситуацію) з числа запропонованих викладачем, що проводить практичне заняття.

Оберіть найбільш ефективні, з вашої точки зору методи виховання, в даному випадку.

Спроектуйте виховну роботу в групі або з окремим здобувачем освіти, що буде спрямована на вирішення виховної проблеми (ситуації) з урахуванням обраних вами ефективних методів виховання.

Наведіть структуру та зміст вашої діяльності, обґрунтуйте зроблений вами вибір методів виховання.

Результати представте на практичному занятті.

Підсумки заняття

Підведення підсумків заняття припускає:

1) оцінку:

- ступеня й рівня підготовки групи й окремих студентів до заняття (шкала оцінювання: не підготовлені, підготовлені частково, підготовлені);
- активності в обговоренні результатів виконання завдань (кількість студентів, що брали участь у виконанні завдань);
- правильності виконання завдань (загальна кількість студентів, що виконали завдання без помилок);

2) виставлення заліку за підсумками роботи студентів, що виконали завдання і прийняли участь в обговоренні і взаємоперевірці;

3) видачу додаткових індивідуальних завдань студентам, які не одержали заліку.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №9

АНАЛІЗ СИСТЕМ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ

Мета заняття: на основі усвідомлення сутності й ролі практичної складової професійної підготовки у професійних (професійно-технічних) закладах освіти, знань складових виробничого процесу, видів та груп трудових процесів, видів і складових систем виробничого навчання сформувати вміння визначати й обґрунтовувати певну систему виробничого навчання при конкретній підготовці.

Теоретична частина

Поняття виробничого, технологічного і трудового процесів. Види та групи трудових процесів. Поняття системи виробничого навчання, види систем виробничого навчання.

Завдання, що виконуються на занятті

1) викладач видає інформацію студенту стосовно певної системи виробничого навчання (наведена в додатку А);

2) студент вивчає інформацію та дає відповіді на питання, що представлені нижче:

Ідея та умови створення:

Особливості застосування:

Переваги:

Недоліки:

Характеристика структурних елементів

Складові системи виробничого навчання				Система виробничого навчання
Зміст	Форми	Методи	Засоби	

3) за результатами своєї роботи студент робить висновок про назву системи виробничого навчання.

Підсумки заняття

Підведення підсумків заняття припускає:

1) оцінку:

– ступеня й рівня підготовки групи й окремих студентів до заняття (шкала оцінювання: не підготовлені, підготовлені частково, підготовлені);

– активності в обговоренні результатів виконання завдань (кількість студентів, що брали участь у виконанні завдань);

– правильності виконання завдань (загальна кількість студентів, що виконали завдання без помилок);

2) виставлення заліку за підсумками роботи студентів, що виконали завдання і прийняли участь в обговоренні і взаємоперевірці;

3) видачу додаткових індивідуальних завдань студентам, які не одержали заліку.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №10,11 ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ

Мета заняття: на основі усвідомлення студентами необхідності додержання принципів навчання у професійній педагогічній діяльності інженера-педагога, значення адекватності вимогам і педагогічній ситуації застосованих методів навчання, знань видів і сутності методів навчання, правил стосовно їхньої реалізації сформулювати вміння визначати застосовані у конкретній ситуації методи навчання, доводити їхню доцільність та ефективність, демонструвати реалізацію методів.

Теоретична частина

Класифікації методів навчання та їх характеристика. Функції методів навчання. Особливості вибору методів навчання.

Завдання, що виконуються на занятті

!!! Примітка для педагога, що веде практичні заняття: за допомогою Інтернету заздалегідь знайти відео матеріали з фрагментами уроків, що проводяться в закладах професійної (професійно-технічної) освіти для аналізу на практичному занятті. Відео матеріали повинні демонструвати застосування різних методів навчання при викладанні навчальних дисциплін.

Завдання 1. Перегляньте відео матеріали та проаналізуйте застосування різноманітних методів навчання при викладанні різних навчальних дисциплін. Результати аналізу представте у вигляді таблиці. В колонках, що виділені кольором слід вказати назву методу. За потребою кількість колонок може бути збільшена або зменшена. Після перегляду відео матеріалу та заповнення таблиці зробити висновок про доцільність використання методів навчання, застосування яких було продемонстровано.

Навчальна дисципліна:					
Показник реалізації методу	Методи навчання, що були продемонстровані:				
Відповідність методу навчання цілям підготовки					
Відповідність методу навчання змісту навчання					
Відповідність методу навчання умовам здійснення навчального процесу					
Відповідність методу навчання базовій підготовці тих, кого навчають					
Володіння педагогом методом навчання					

При заповненні таблиці можна використовувати наступні позначення:

«+» - повна відповідність метода певному показнику,

«-» - метод не відповідає показнику,

«+ -» - метод частково відповідає показнику.

Завдання 2. Кожному студентіві продемонструвати перед групою певний метод (або методи) навчання на прикладі навчального матеріалу дисциплін загально-професійної чи професійно-теоретичної підготовки. Обґрунтувати виконані дії, в тому числі назвавши реалізовані принципи навчання, здійснити самооцінку. Встановити методи навчання, які демонструють однокласники. Прокоментувати й оцінити виступи.

Фрагмент навчального матеріалу (обирається самостійно студентом)

Методи навчання (назвати та обґрунтувати)

Принципи навчання (назвати та обґрунтувати)

Карта оцінки реалізації методу навчання

№ п/п	Показник реалізації методу	Оцінка		
		«висока»	«середня»	«низька»
1	2	3	4	5
1	Відповідність методу навчання цілям підготовки	Метод навчання сприяє досягненню цілі підготовки: всі складові цілі (спрямованість, знання, уміння, навички, здібності, якості) повністю реалізовано.	Метод навчання сприяє частковому досягненню цілі підготовки: деякі із зазначених складових цілі не отримали реалізації.	Метод навчання не сприяє досягненню цілі підготовки.
2	Відповідність методу навчання змісту навчання	Метод навчання повністю враховує складність, обсяг та функціонально-смыслову структуру (опис, міркування, оповідання, оцінка) навчального матеріалу.	Метод навчання враховує не всі характеристики навчального матеріалу, наприклад, він не концентрується на головних поняттях, не подає їх відповідним чином тощо.	Метод навчання не враховує характеристики навчального матеріалу.
3	Відповідність методу навчання умовам здійснення навчального процесу	Метод навчання цілком відповідає просторово-часовим характеристикам навчального процесу: враховує вид, стан, оснащеність помешкання, місце у розкладі та	Метод навчання відповідає деяким просторово-часовим характеристикам навчального процесу.	Метод навчання не відповідає просторово-часовим характеристикам навчального процесу.

		тривалість навчального заняття.		
4	Відповідність методу навчання базовій підготовці тих, кого навчають	Метод навчання передбачає таку включеність у навчальний процес тих, кого навчають, при якій вони можуть вільно здійснювати опрацювання нового навчального матеріалу.	Метод навчання не повністю враховує базову підготовку тих, кого навчають, і певні положення навчального матеріалу залишаються не засвоєними.	Метод навчання не відповідає базовій підготовці тих, кого навчають.
5	Відповідність методу навчання психологічним характеристикам тих, кого навчають	Метод навчання повністю враховує переважні мотиви, типи мислення і темпераменту, соціометричні показники групи тих, кого навчають, та забезпечує їхнє активне включення у навчальний процес.	Метод навчання не в повній мірі відповідає психологічним характеристикам тих, кого навчають, і серед них є ті, яким «не цікаво», «не все зрозуміло» тощо.	Метод навчання не відповідає психологічним характеристикам тих, кого навчають.

Підсумки заняття

Підведення підсумків заняття припускає:

1) оцінку:

- ступеня й рівня підготовки групи й окремих студентів до заняття (шкала оцінювання: не підготовлені, підготовлені частково, підготовлені);
- активності в обговоренні результатів виконання завдань (кількість студентів, що брали участь у виконанні завдань);
- правильності виконання завдань (загальна кількість студентів, що виконали завдання без помилок);

2) виставлення заліку за підсумками роботи студентів, що виконали завдання і прийняли участь в обговоренні і взаємоперевірці;

3) видачу додаткових індивідуальних завдань студентам, які не одержали заліку.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №12,13 РОЗРОБКА ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ

Мета заняття: на основі усвідомлення студентами ролі засобів у навчальному процесі, адекватності їх вимогам і педагогічній ситуації, знань класифікацій засобів навчання, правил стосовно їхнього застосування сформувати вміння визначати й характеризувати застосовані у конкретній ситуації засоби навчання, доводити їх доцільність та ефективність, демонструвати використання засобів.

Теоретична частина

Класифікації засобів навчання та їх характеристика. Вимоги до застосування засобів навчання. Перспективи розвитку засобів навчання.

Технічні засоби навчання, їх характеристика, вимоги до застосування в навчальному процесі.

Поняття про комплексно-методичне забезпечення навчальних дисциплін. Паспорт комплексно-методичного забезпечення навчальних дисциплін. Систематизація засобів навчання.

Завдання, що виконуються на занятті

Продемонструвати перед групою студентів застосування певного засобу (або засобів) навчання на прикладі навчального матеріалу дисциплін загально-професійної чи професійно-теоретичної підготовки. Обґрунтувати виконані дії, в тому числі назвавши реалізовані принципи і методи навчання, здійснити самооцінку. Прокоментувати й оцінити виступи одногрупників із демонстрацією застосування інших засобів навчання.

Засіб навчання (потрібно розробити та роздрукувати, якщо розроблена електронна презентація продемонструвати її на занятті).

Методи навчання (назвати та обґрунтувати).

Принципи навчання (назвати та обґрунтувати).

Карта оцінки застосування засобу навчання

№ п/п	Показник застосування засобу	Оцінка		
		«висока»	«середня»	«низька»
1	2	3	4	5
1	Відповідність засобу навчання цілям підготовки	Засіб навчання сприяє досягненню цілі підготовки: необхідні складові цілі (спрямованість, знання, уміння, навички, здібності чи (та) якості) повністю реалізовано.	Засіб навчання сприяє частковому досягненню цілі підготовки: деякі із зазначених складових цілі не отримали реалізації.	Засіб навчання не сприяє досягненню цілі підготовки. Він відволікає від навчального матеріалу, перевантажує свідомість тих, кого навчають. тощо
2	Відповідність	Тема (підтема),	Засіб навчання	Засіб навчання не

	засобу навчання змісту навчання	показ та вербально подана інформація стосовно певного об'єкта повністю співпадають як за змістом, так і за обсягом.	доповнює, підтверджує, ілюструє лише частину тих положень, які мають бути опрацьовані.	сприяє належному опрацюванню навчального матеріалу.
3	Відповідність засобу навчання умовам здійснення навчального процесу	Засіб навчання цілком відповідає просторовим характеристикам навчального процесу: враховує вид, стан, оснащеність помешкання тощо.	Метод навчання відповідає деяким просторовим характеристикам навчального процесу.	Засіб навчання не відповідає просторовим характеристикам навчального процесу.
4	Відповідність засобу навчання психологічним характеристикам тих, кого навчають	Засіб навчання своїм застосуванням повністю враховує як загальнолюдські можливості щодо сприйняття та опрацювання нового навчального матеріалу, так і психологічні характеристики саме тих, кого навчають.	Застосування засобу навчання загалом відповідає необхідним вимогам, але не в повній мірі враховує психологічні характеристики тих, кого навчають.	Засіб навчання не відповідає психологічним характеристикам тих, кого навчають.

Підсумки заняття

Підведення підсумків заняття припускає:

1) оцінку:

- ступеня й рівня підготовки групи й окремих студентів до заняття (шкала оцінювання: не підготовлені, підготовлені частково, підготовлені);
- активності в обговоренні результатів виконання завдань (кількість студентів, що брали участь у виконанні завдань);
- правильності виконання завдань (загальна кількість студентів, що виконали завдання без помилок);

2) виставлення заліку за підсумками роботи студентів, що виконали завдання і прийняли участь в обговоренні і взаємоперевірці;

3) видачу додаткових індивідуальних завдань студентам, які не одержали заліку.

!!! Примітка для викладача: наприкінці демонстрації результатів виконаної роботи слід видати здобувачам освіти завдання для практичного заняття 14 (виконується самостійно дома, на занятті представляються результати).

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №14

РОЗРОБКА НАВЧАЛЬНО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ

Мета заняття: на основі усвідомлення студентами ролі навчально-технологічної документації на виробничому навчанні, знань видів навчально-технологічної документації, правил стосовно їхнього розробки та застосування сформулювати вміння розробляти інструкційно-технологічні карти.

Теоретична частина

Класифікації засобів навчання та їх характеристика. Вимоги до застосування засобів навчання.

Навчально-технологічна документація, види, структура.

Поняття про комплексно-методичне забезпечення навчальних дисциплін. Паспорт комплексно-методичного забезпечення навчальних дисциплін. Систематизація засобів навчання.

Завдання, що виконуються на занятті

Для будь-якої теми виробничого навчання (обирається студентом самостійно) розробити інструкційно-технологічну карту. Результати представити у вигляді таблиці. Зверніть увагу, що з огляду на специфіку професії форма інструкційно-технологічної карти може бути різною, але вона обов'язково повинна включати ті елементи, які представлені в таблиці нижче.

№ з/п	Назва технологічної операції	Графічне зображення	Правила та технічні умови виконання технологічної операції	Обладнання, інструменти, пристосування

Підсумки заняття

Підведення підсумків заняття припускає:

1) оцінку:

- ступеня й рівня підготовки групи й окремих студентів до заняття (шкала оцінювання: не підготовлені, підготовлені частково, підготовлені);
- активності в обговоренні результатів виконання завдань (кількість студентів, що брали участь у виконанні завдань);
- правильності виконання завдань (загальна кількість студентів, що виконали завдання без помилок);

2) виставлення заліку за підсумками роботи студентів, що виконали завдання і прийняли участь в обговоренні і взаємоперевірці;

3) видачу додаткових індивідуальних завдань студентам, які не одержали заліку.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №15

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ФОРМ НАВЧАННЯ

Мета заняття: на основі усвідомлення студентами значення адекватності вимогам і стану педагогічного процесу застосованих форм навчання, знань видів, сутності і структури форм навчання, правил стосовно їхньої реалізації сформулювати вміння характеризувати форми організації навчання загально-професійних та професійно-теоретичних дисциплін, визначати їхні відмінності при застосуванні у навчальних закладах різного освітнього рівня.

Теоретична частина

Класифікація форм навчання та їх характеристика. Функції форм навчання.

Завдання, що виконуються на занятті

Враховуючи навчальний матеріал, що було вивчено на лекціях стосовно форм професійного навчання та за допомогою самостійного пошуку інформації з різноманітних джерел заповнити таблицю «Порівняльний аналіз форм навчання». За результатами проведеної роботи сформулювати загальні висновки, які стосуватимуться або всіх форм навчання у навчальному закладі певного типу, або відмінних ознак кожної з розглянутих форм навчання стосовно різних навчальних закладів.

Порівняльний аналіз форм навчання

№ з/п	Назва форми навчання	Тип навчального закладу		Мета застосування форми навчання	Коли застосовується
		ЗПО	ЗВО		
		Застосовується			
1	Урок засвоєння нових знань				
2	Урок закріплення та вдосконалення знань та вмінь				
3	Повторювально-узагальнюючий урок				
4	Контрольно-перевірочний урок				
5	Комбінований урок				
6	Екскурсія				
7	Лекція				
8	Семінар				
9	Практичне заняття				
10	Факультатив				
11	Додаткове заняття				
12	Консультація				
13	Навчальна				

	конференція				
14	Лабораторно-практичне заняття				

Примітка: в колонці «застосовується» слід робити наступні позначки «+» - так, «-» - ні, «*» - іноді.

Порівняльний аналіз форм навчання (приклад)

№ з/п	Назва форми навчання	Тип навчального закладу		Мета застосування форми навчання	Коли застосовується
		ЗПО	ЗВО		
		Застосовується			
1	Контрольно-перевірочний урок	+	—	Визначення рівня знань, вмінь та навичок учнів	По закінченню вивчення теми, розділу
2	Практичне заняття	*	+	Детальне вивчення окремих теоретичних положень дисципліни, набуття вмінь та навичок практичного застосування отриманих знань	При наявності такої форми організації навчання в тематичному плані конкретної навчальної дисципліни

Підсумки заняття

Підведення підсумків заняття припускає:

1) оцінку:

- ступеня й рівня підготовки групи й окремих студентів до заняття (шкала оцінювання: не підготовлені, підготовлені частково, підготовлені);
- активності в обговоренні результатів виконання завдань (кількість студентів, що брали участь у виконанні завдань);
- правильності виконання завдань (загальна кількість студентів, що виконали завдання без помилок);

2) виставлення заліку за підсумками роботи студентів, що виконали завдання і прийняли участь в обговоренні і взаємоперевірці;

3) видачу додаткових індивідуальних завдань студентам, які не одержали заліку.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №16

РОЗРОБКА ЗАСОБІВ КОНТРОЛЮ

Мета заняття: на основі усвідомлення студентами необхідності додержання принципів контролю у професійній педагогічній діяльності інженера-педагога, значення адекватності вимогам і педагогічній ситуації застосованих методів, засобів та форм контролю, знань видів і сутності методів, засобів та форм контролю, правил стосовно їхньої реалізації сформувати уміння визначати застосовані у конкретній ситуації методи, засоби та форми контролю, доводити їх доцільність та ефективність, демонструвати реалізацію.

Теоретична частина

Поняття діагностики й контролю професійного навчання, їх співвідношення. Функції, принципи, види, форми, методи й засоби контролю. Вимоги до контролю та оцінювання знань.

Застосування різних шкал оцінювання. Особливості здійснення контролю у середніх та професійних навчальних закладах.

Завдання, що виконуються на занятті

Кожному студентові продемонструвати перед групою студентів певний метод, засіб чи форму контролю на прикладі навчального матеріалу дисциплін загально-професійної чи професійно-теоретичної підготовки. Обґрунтувати виконані дії, в тому числі назвавши реалізовані принципи контролю, здійснити самооцінку. Встановити методи, засоби та форми контролю, які демонструють одногрупники. Прокоментувати й оцінити виступи.

Методи контролю (назвати та обґрунтувати)

Форма контролю (назвати та обґрунтувати)

Засіб контролю (потрібно розробити та роздрукувати, якщо засіб контролю є програмованим, продемонструвати його за допомогою комп'ютерної техніки на занятті)

Карта оцінки реалізації методу контролю

№ п/п	Показник реалізації методу	Оцінка		
		«висока»	«середня»	«низька»
1	2	3	4	5
1	Відповідність методу контролю цілям підготовки	Метод контролю повністю відповідає цілі підготовки і встановлює ступінь її досягнення: з боку сформованості всіх її складових та їхнього обсягу.	Метод контролю дозволяє перевірити сформованість лише окремих елементів поставленої цілі.	Метод контролю не відповідає цілі підготовки.

1	2	3	4	5
2	Відповідність методу контролю змісту навчання	Метод контролю цілком відповідає функціонально-смісловій структурі навчального матеріалу (опис, міркування, оповідання, оцінка) і забезпечує перевірку відповідного типу дій.	Метод контролю не повною мірою відповідає функціонально-смісловій структурі навчального матеріалу і не сприяє цілісному відтворенню явищ чи процесів (наприклад, для перевірки засвоєння реалізації складної технології обирається опитування, а не контролююча бесіда).	Метод контролю не відповідає змісту навчання.
3	Відповідність методу контролю умовам здійснення навчального процесу	Реалізація методу контролю повністю відповідає умовам здійснення навчального процесу, що забезпечує додержання необхідних вимог (наявність достатньої кількості робочих місць, оптимальна віддаленість екрану, особливості розкладу занять тощо)	Метод контролю частково відповідає деяким умовам здійснення навчального процесу і, тим самим, ускладнюється сприйняття тими, кого навчають, завдань, вимог щодо їх виконання, і, безпосередньо, - саме виконання.	Метод контролю не відповідає умовам здійснення навчального процесу.
4	Відповідність методу контролю психологічним характеристикам тих, кого навчають	Метод контролю повністю враховує переважні мотиви, типи мислення і темпераменту групи тих, кого навчають, та забезпечує їхнє активне включення у процес перевірки рівня підготовленості з теми чи її фрагменту.	Метод контролю не в повній мірі відповідає психологічним характеристикам тих, кого навчають, і серед них є ті, яким «не цікаво виконувати завдання», «не зрозуміло, що саме слід робити» тощо.	Метод контролю не відповідає психологічним характеристикам тих, кого навчають.

Карта оцінки застосування засобу контролю

№ п/п	Показник застосування засобу	Оцінка		
		«висока»	«середня»	«низька»
1	2	3	4	5
1	Відповідність засобу контролю цілям підготовки	Засіб контролю дозволяє однозначно встановити обсяг та рівень сформованості складових цілі підготовки (спрямованість, знання, уміння, навички, якості та здібності).	Вимоги до дій, які висуває засіб контролю, можуть бути дещо завищеними чи заниженими стосовно цілі підготовки.	Засіб контролю не відповідає цілям підготовки.
2	Відповідність засобу контролю змісту навчання	Інформаційна сторона засобу контролю, повністю відповідає змісту навчання, засвоєння якого передбачено ціллю підготовки.	Окремі питання змісту навчання не враховано під час реалізації обраного методу контролю або, навпаки, перевірки підлягають питання, не включені до змісту навчання з теми чи її фрагменту	Засіб контролю не відповідає змісту навчання.
3	Відповідність засобу контролю психологічним характеристикам тих, кого навчають	Засіб контролю подано у відповідності до особливостей сприйняття людиною інформації, спонукання до усвідомлення й виконання необхідних дій.	Засіб контролю не завжди враховує, а інколи і не всі особливості сприйняття людиною інформації, спонукання до усвідомлення й виконання необхідних дій.	Засіб контролю не відповідає психологічним характеристикам тих, кого навчають.

Карта оцінки застосування форми контролю

№ п/п	Показник застосування форми	Оцінка		
		«висока»	«середня»	«низька»
1	2	3	4	5
1	Відповідність форми контролю цілі навчання	Форма контролю (фронтальна, групова, індивідуальна) повністю відповідає цілі навчання, чим забезпечується допустима (недопустима) диференційованість	Форма контролю не в повній мірі відповідає цілі навчання, що проявляється у зайвій витраті навчального часу або не в досконалій підготовці певної частини навчальної	Форма контролю не відповідає цілі навчання.

		в оцінці досягнень тих, кого навчають.	групи.	
2	Відповідність форми контролю умовам здійснення навчального процесу	Форма контролю цілком відповідає просторовим характеристикам навчального процесу: враховує вид, стан, площу, оснащеність помешкання тощо.	Форма контролю відповідає деяким просторовим характеристикам навчального процесу.	Форма контролю не відповідає просторовим характеристикам навчального процесу.
3	Відповідність форми навчання базовій підготовці тих, кого навчають	Форма контролю повністю відповідає базовій підготовці тих, кого навчають, що виявляється в оптимальній послідовності включення їх у процес перевірки рівня підготовки.	Форма контролю не повністю враховує базову підготовку тих, кого навчають, і відбуваються порушення у презентації певних положень навчального матеріалу, активізації слухачів.	Форма контролю своєю реалізацією не відповідає базовій підготовці тих, кого навчають.
4	Відповідність форми контролю психологічним характеристикам тих, кого навчають.	Форма контролю повністю відповідає психологічним характеристикам тих, кого навчають, що проявляється в оптимальних способах їхньої взаємодії.	Форма контролю не в повній мірі враховує психологічні характеристики тих, кого навчають, що виявляється у непорозуміннях між ними, неузгодженості під час виконання необхідних дій.	Форма контролю не відповідає психологічним характеристикам тих, кого навчають.

Підсумки заняття

Підведення підсумків заняття припускає:

1) оцінку:

- ступеня й рівня підготовки групи й окремих студентів до заняття (шкала оцінювання: не підготовлені, підготовлені частково, підготовлені);
- активності в обговоренні результатів виконання завдань (кількість студентів, що брали участь у виконанні завдань);
- правильності виконання завдань (загальна кількість студентів, що виконали завдання без помилок);

2) виставлення заліку за підсумками роботи студентів, що виконали завдання і прийняли участь в обговоренні і взаємоперевірці;

3) видачу додаткових індивідуальних завдань студентам, які не одержали заліку.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №17,18

РОЗРОБКА ПЛАНУ УРОКУ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ

Мета заняття: на основі усвідомлення сутності й ролі практичної складової професійної підготовки у закладах професійної (професійно-технічної) освіти, знань принципів вибору змісту, форм, методів і засобів виробничого навчання, знань типів та структури уроків виробничого навчання сформувати вміння розробляти план уроку виробничого навчання у відповідності до його типу.

Теоретична частина

Принципи відбору змісту виробничого навчання. Форми, методи та засоби виробничого навчання. Навчально-технологічна документація виробничого навчання (креслення, схеми, технологічні, інструкційні, інструкційно-технологічні карти, карти попередження дефектів тощо).

Особливості уроку виробничого навчання. Типи уроків виробничого навчання. Структура уроків виробничого навчання. Дидактичні вимоги до уроку виробничого навчання та його структури. Рекомендації щодо організації та проведення уроку виробничого навчання (підготовка майстра виробничого навчання до занять, вимоги до змісту структурних елементів уроку виробничого навчання, схема плану уроку виробничого навчання).

Завдання, що виконуються на занятті

Кожному студентові для певної теми виробничого навчання (обирається студентом самостійно або видається викладачем) розробити план уроку та продемонструвати його фрагмент, а саме вступний інструктаж. План уроку слід обов'язково доповнити розробленою навчально-технологічною документацією (інструкційно-технологічною картою).

Слухачам слід оцінити продемонстровані фрагменти уроків виробничого навчання за структурою діяльності майстра виробничого навчання в процесі проведення вступного інструктажу (схема наведена нижче).

Схема плану уроку виробничого навчання

Тема програми:

Тема уроку:

Мета уроку:

Тип уроку:

Дидактичне забезпечення уроку:

Засоби навчання	
Вид й найменування засобів навчання	Кількість
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	

Матеріально-технічне забезпечення уроку:

Матеріально-технічне забезпечення (для виробничого навчання)	
Обладнання, інструменти, пристосування	Кількість
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	

Список основної та допоміжної літератури:

Автор, назва, рік видання	Сторінки, на яких наведено навчальний матеріал з теми
Основна навчальна література	
Допоміжна навчальна література	

Сценарій уроку

Структурні елементи уроку	Час, хв.	Дії майстра в/н	Дії учнів
1	2	3	4
Організаційна частина			
Вступний інструктаж			
Основна частина уроку			
Заключний інструктаж			

Оцінка фрагменту уроку виробничого навчання (вступний інструктаж)

ПІБ студента (який проводив фрагменту уроку):				
№ з/п	Показники, що підлягають оцінюванню	Реалізація показника		
		Так	Ні	Частково
1	Повідомлення теми уроку			
2	Повідомлення мети уроку			
3	Мотивація діяльності учнів			
4	Пояснення характеру та призначення запланованої на уроці роботи			
5	Актуалізація знань та вмінь учнів			
6	Пояснення нового матеріалу			
7	Ознайомлення з обладнанням, інструментами, пристосуваннями			
8	Ознайомлення з правилами ТБ, раціональною організацією робочого місця			
9	Практичний показ прийомів виконання роботи			
10	Ознайомлення з типовими помилками, що можуть виникнути під час виконання роботи			
11	Наявність навчально-технологічної документації			
12	Ознайомлення зі змістом навчально-технологічної документації та принципами роботи з нею			
13	Закріплення навчального матеріалу			
14	Надання відповідей на запитання учнів (якщо вони виникли в процесі пояснення)			
Загальний висновок:				
Зауваження:				
Пропозиції:				

Підсумки заняття

Підведення підсумків заняття припускає:

1) оцінку:

- ступеня й рівня підготовки групи й окремих студентів до заняття (шкала оцінювання: не підготовлені, підготовлені частково, підготовлені);
- активності в обговоренні результатів виконання завдань (кількість студентів, що брали участь у виконанні завдань);
- правильності виконання завдань (загальна кількість студентів, що виконали завдання без помилок);

2) виставлення заліку за підсумками роботи студентів, що виконали завдання і прийняли участь в обговоренні і взаємоперевірці;

3) видачу додаткових індивідуальних завдань студентам, які не одержали заліку.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №19,20 РОЗРОБКА ПЛАНУ УРОКУ ТЕОРЕТИЧНОГО НАВЧАННЯ

Мета заняття: на основі усвідомлення сутності й ролі теоретичної складової професійної підготовки у закладах професійної (професійно-технічної) освіти, знань принципів вибору змісту, форм, методів і засобів теоретичного навчання, знань типів та структури уроків теоретичного навчання сформувати вміння розробляти план уроку теоретичного навчання у відповідності до його типу.

Теоретична частина

Принципи відбору змісту теоретичного навчання. Форми, методи та засоби теоретичного навчання. Особливості уроку теоретичного навчання. Типи уроків теоретичного навчання. Структура уроків теоретичного навчання. Дидактичні вимоги до уроку теоретичного навчання та його структури. Рекомендації щодо організації та проведення уроку теоретичного навчання (підготовка викладача до занять, вимоги до змісту структурних елементів уроку теоретичного навчання, схема плану уроку теоретичного навчання).

Завдання, що виконуються на занятті

Кожному студентові для певної теми навчальної дисципліни загальнопрофесійної або професійно-теоретичної підготовки (обирається студентом самостійно або видається викладачем) розробити план уроку формування нових знань та продемонструвати його фрагмент, а саме такий структурний елемент уроку як «формування нових знань». План уроку слід обов'язково доповнити розробленими засобами навчання.

Слухачам слід оцінити продемонстровані фрагменти уроків теоретичного навчання (схема наведена нижче).

Схема плану уроку теоретичного навчання

Тема уроку:

Мета уроку:

Тип уроку:

Дидактичне забезпечення уроку:

Засоби навчання	
Вид й найменування засобів навчання	Кількість
1.	
2.	
3.	
.....	

Матеріально-технічне забезпечення уроку:

Матеріально-технічне забезпечення	
Технічні засоби навчання, устаткування	Кількість
1.	
2.	
3.	
.....	

Список основної та допоміжної літератури:

Автор, назва, рік видання	Сторінки, на яких наведено навчальний матеріал з теми
Основна навчальна література	
Допоміжна навчальна література	

Сценарій уроку

Структурні елементи уроку	Час, хв.	Дії викладача	Дії учнів
Організаційна частина			
Підготовка учнів до вивчення навчального матеріалу			
Актуалізація знань			
Формування нових знань			
Первинне закріплення та поточне повторення			
Застосування знань, формування вмінь та навичок			
Контроль та оцінка знань та вмінь учнів			
Підведення підсумків			

**Оцінка фрагменту уроку теоретичного навчання
(структурний елемент уроку «формування нових знань»)**

ПІБ студента (який проводив фрагменту уроку):				
№ з/п	Показники, що підлягають оцінюванню	Реалізація показника		
		Так	Ні	Частково
1	Повідомлення теми уроку			
2	Повідомлення мети уроку			
3	Мотивація діяльності учнів			
4	Пояснення характеру та призначення запланованої на уроці роботи			
5	Актуалізація знань та вмінь учнів			
6	Пояснення нового матеріалу			
7	Закріплення навчального матеріалу			
8	Надання відповідей на запитання учнів (якщо вони виникли в процесі пояснення)			
Загальний висновок:				
Зауваження:				
Пропозиції:				

Підсумки заняття

Підведення підсумків заняття припускає:

1) оцінку:

- ступеня й рівня підготовки групи й окремих студентів до заняття (шкала оцінювання: не підготовлені, підготовлені частково, підготовлені);
- активності в обговоренні результатів виконання завдань (кількість студентів, що брали участь у виконанні завдань);
- правильності виконання завдань (загальна кількість студентів, що виконали завдання без помилок);

2) виставлення заліку за підсумками роботи студентів, що виконали завдання і прийняли участь в обговоренні і взаємоперевірці;

3) видачу додаткових індивідуальних завдань студентам, які не одержали заліку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондар В. І. Дидактика : підруч. для вищ. пед. навч. закл. К. : Либідь, 2005. 262 с.
2. Волкова Н.П. Інтерактивні технології навчання у вищій школі: навчально-методичний посібник / Н.П. Волкова. – Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. 360 с.
3. Глосарій основних термінів професійної освіти і навчання / упоряд. Т. М. Десятов ; за заг. ред. Н. Г. Ничкало. К. : АртЕк, 2009. 192 с.
4. Державні стандарти професійної освіти: теорія і методика : моногр. / С. У. Гончаренко, Н. Г. Ничкало, В. Л. Петренко [та ін.]; за ред. Н. Г. Ничкало. Хмельницький : ТУП, 2002. 334 с.
5. Дидактика : навч.-метод. комплекс / уклад. М. С. Гордійчук, О. Ю. Попова. Кам'янець-Подільський : Абетка, 2010. 168 с.
6. Дидактичні основи професійної освіти : підручник для студентів вищих навчальних закладів та педагогічних працівників системи професійно-технічної освіти / О. Е. Коваленко, Н.О. Брюханова, Н.В. Божко, В.В. В.В. Белікова, В.Б. Бакатанова, Укр. інж.-пед. акад.; За ред. О.Е. Коваленко. Харків : Друкарня Мадрид, 2017. 239 с.
7. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник. - К.: Академвидав, 2014. 304 с.
8. Дольнікова Л.В., Муқан Н.В. Професійна педагогіка: навч. посібник. - Л.: Видавництво Львівської політехніки, 2021. 324с.
9. Змішане навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Навчально-методичний посібник / Оксана Пасічник, Юлія Єлфімова, Христина Чушак, Олена Шинаровська, Андрій Донець. - К.: 2021. 92 с.
10. Ієвлєв О.М. Професійно-педагогічна мобільність викладача: навч. посібник. - Л.: Видавництво Львівської політехніки, 2020. 136с.
11. Коваленко О. Е. Методика професійного навчання: дидактичне проєктування: Підручник для студентів інж.-пед. спец. / О. Е. Коваленко, Н. О. Брюханова, Н. В. Корольова. – Харків : УПА, 2019. 172 с.
12. Красовська І. І. Сучасні освітні технології навчання. Типи та види уроків, методика їх вибору : метод. порадник. Чернігів, 2010. 40 с.
13. Курлянд З. Н. Педагогіка вищої школи / З. Н. Курлянд, Р. І. Хмельюк, А. В. Семенова. К. : Знання, 2007. 495 с.
14. Лебедик Л.В., Стрельніков В.Ю., Стрельніков М.В. Сучасні технології навчання і методики викладання дисциплін: Навчально-методичний посібник для слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти / Л. В. Лебедик, В. Ю. Стрельніков, М. В. Стрельніков. – Полтава : АСМІ, 2020. 303 с.
15. Малафіїк І. В. Дидактика новітньої школи : навч. посіб. для студентів ВНЗ. К. : Слово, 2015. 630 с.

16. Методика професійної освіти : навч. посібник для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 015 «Професійна освіта» галузі знань 01 «Освіта / Педагогіка» / Д. О. Чернишев, К. І. Почка, Г. Л. Корчова, Ю. С. Красильник, М. В. Руденко. – Київ : Компрінт, 2024. 224 с.

17. Методика розробки дидактичних комплексів відповідно до вимог державних стандартів ПТО нового покоління : метод. посіб. / Л. В. Нестерова, П. Г. Лузан, В. М. Манько та ін.; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т проф.-техн. освіти. Київ : Педагогічна думка, 2012. 207 с.

18. Маценко Л.М. Теорія і методика виховання : навчальний посібник. Вид. 3-тє, доп., перероб. – Київ : ЦП «Компрінт», 2019. 319 с.

19. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка : навч. посіб. К., Саммит-книга, 2007. 656 с.

20. Нікуліна А. С. Сучасний урок в професійній школі: проектування, організація, аналіз : метод. посіб. / А. С. Нікуліна, І. Є. Сілаєва, С. С. Шевчук. Донецьк : ДІПО ІПП, 2008. 160 с.

21. Педагогіка. Практичний курс: підручник за кредитно-модульною технологією навчання для бакалаврів / Т.Ф. Бельчева, С.С. Ізбаш, П.В. Бельчев – Мелітополь: Видавництво Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, 2014. 304 с.

22. Підготовка педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів до дистанційного навчання кваліфікованих робітників / [О. В. Базелюк, А. А. Каленський, С. Г. Кравець та ін.]. - Київ: Ін-т проф.-тех. освіти НАПН України, 2017. 76 с.

23. Прокопенко Л.І. Дидактика : діагностика навчання : навч.-метод. посіб. / Л. І. Прокопенко, О. А. Біда, С. Є. Гриб ; Черкас. нац. ун-т ім. Б. Хмельницького, Ін-т пед. освіти та освіти дорослих, Ін-т пед. освіти, соц. роботи та мистец. Черкаси : ЧНУ, 2011. 257 с.

24. Професійна освіта. Словник : навч. посіб. / уклад. С. У. Гончаренко [та ін.] ; за ред. Н. Г. Ничкало. К. : Вища шк., 2000. 380 с.

25. Професійна педагогіка : навч. посіб. для вищ. навч. закл. / В. І. Жигір, О. А. Чернега ; за ред. М. В. Вачевського. К. : Кондор, 2012. 338 с.

26. Проектні технології навчання учнів професійно-технічних навчальних закладів (для педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів)» : довідник / [Романов Л. А., Пащенко Т. М., Пятничук Т. В., Глущенко О. В., Шимановський М. М.] ; за заг. ред. Л. А. Романова. – Київ : ІПТО НАПН України, 2018. 92 с.

27. Семенова А.В. Професійна педагогіка: Підручник. / Авт. : О.В. Грабовський, Л.В. Коломієць, О.С. Савельєва, А.В. Семенова, В.Ф. Яні; за заг. ред. А.В. Семенової. – Одеса: Бондаренко М.О., 2020. – 575 с.

28. Сліпчишин Л. В. Психолого-педагогічні основи впровадження сучасних підходів до навчання у ПТНЗ : навч.-метод. посіб. Львів : Сполом, 2008. – 148 с.

29. Сучасні технології навчання і методики викладання дисциплін: навчально-методичний посібник для слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів середньої, професійної (професійно-технічної),

фахової передвищої та вищої освіти / Л. В. Лебедик, В. Ю. Стрельников, М. В. Стрельников. Полтава : АСМІ, 2020. 303 с.

30. Теорія та методика професійної освіти : навч. посіб. / З. Н. Курлянд, Т. Ю. Осипова, Р. С. Гурін [та ін.] ; за ред. З. Н. Курлянд. К. :Знання, 2012. 390 с.

31. Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні : навч. посіб. для магістрантів зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» / [авт.-укл.: Т.О.Дороніна]. – Кривий Ріг : КДПУ, 2018. 250 с.

32. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. К. : Академвидав, 2014. 454 с.

33. Чайка В. М. Основи дидактики : навч. посіб. К. : Академвидав, 2011. 240 с.

34. Шевчук С.С., Кулішов В.С. Дидактика професійної освіти: практикозорієнтований аспект: навчально-методичний посібник. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПНУ, 2021. - 212 с.

35. Шевчук С. С. Урок виробничого навчання у ПТНЗ : метод. рек. Донецьк, 2004. 48 с.

36. Шевчук С. С. Урок теоретичного навчання у ПТНЗ : метод. рек. Донецьк, 2004. 44 с.

37. Ягупов В. В. Педагогіка : навч. посіб. К. : Либідь, 2002. 560 с.

38. Якимович Т.Д. Основи дидактики професійно-практичної підготовки: навч.-метод. посіб.; Нац. акад. пед. наук України, Львів. наук.-практ. центр проф.-техн. освіти. Київ : Педагогічна думка, 2013. 137 с.

ДОДАТОК

Система виробничого навчання №1

Дана система виробничого навчання відповідає періоду низького рівня розвитку техніки. Виникла в умовах ремісничого виробництва, коли навчання проводилось у формі індивідуального учнівства.

В основу навчання була покладена ідея послідовного формування умінь і навичок виготовлення певного завершеного виробу. Учні набувають умінь і навичок одночасно з кількох операцій, які входять до змісту конкретної професії. Складність виробів поступово зростає.

Дана система впроваджувалася і для трудового навчання. Її автором є шведський діяч ручної справи Отто Саломон. Навчання базувалось на основі виготовлення школярами предметів за їх моделями. Моделі мали відповідати певним вимогам, виходячи з яких і створювались колекції даних моделей. За даними Саломона, при виконанні колекції із 100 моделей учень знайомився з 88 прийомами обробки деревини. Уся серія включає 774 вправи, тобто кожний прийом в середньому повторюється 9 разів. Причому нові прийоми вводяться поступово, за рахунок того, що складність моделей поступово зростає. Так, в одній із колекцій першою йде указка — для її виготовлення необхідно оволодіти прийомами різання вздовж шару деревини і різання впоперек. Для виготовлення наступної моделі (указка конічної форми) додається прийом різання навскіс шару деревини. Третя модель (зубець для грабелів) передбачає крім попередніх операцій вміння виготовляти фаску.

Знайшла своє застосування й датська система, автором якої є Аксель Міккельсен. Відмінність датської системи від шведської полягає у тому, що в датській ручній праці вирішальне значення мають вправи (прийоми): на моделях намагаються знайти найкращі умови для оволодіння певним прийомом, а якщо такі умови не створюються при виготовленні моделі вдаються до чистих вправ. За даною системою робота учнів може включати три етапи: чисті вправи, попереднє застосування вправ, остаточне застосування вправ.

Основний недолік впровадження цієї системи полягає у такій послідовності засвоєння операцій, за якої ігнорувались раціональні вимоги до наступності, систематичності. Формування виробничих операцій, перехід від однієї операції до наступної визначались не поступовим ускладненням змісту виробничого навчання, а особливостями технологічного процесу виготовлення даного виробу. За таких обставин досить рідко виникала можливість побудувати навчання за принципом поступового переходу від простого до складного, в напрямі удосконалення майстерності. Навчальна мета практично повністю підпорядкована виробничій меті.

Позитивні риси предметної системи полягають в тому, що відкрились можливості раннього включення учнів у продуктивну працю. Крім того, учні наочно бачили конкретні результати своєї праці, що сприяло виникненню пізнавального інтересу до оволодіння конкретною професією.

Система виробничого навчання №2

Дана система виробничого навчання була розроблена у другій половині XIX ст.

Ця система передбачала послідовне вивчення операцій, які характерні для певної професії. Операції розміщували в дидактично виправданій послідовності. Ця система застосовувалась і в школі, зокрема у Франції її запроваджував Г.А.Салісіус, при чому учні займалися слюсарними, столярними операціями, прийомами скульптурних робіт та ліпленням, знайомилися з токарною обробкою деревини.

Суть цієї системи полягає у послідовному оволодінні прийомами виконання окремих операцій, не пов'язаних між собою в межах єдиного технологічного процесу, фактично незалежних від виду продукції, що вироблятиметься. Система дає змогу оволодіти операціями, які треба сформувати, засвоїти у потрібній послідовності відповідно до вимоги поступового зростання складності їх виконання. Об'єкти вправ з професійної підготовки часто не відповідають реальним об'єктам, мають відверто штучний, учнівський характер.

Перевага системи полягає у зростанні систематичності навчання, полегшенні контролю роботи учнів.

Та за даною системою результатів своєї праці у готовій продукції учні фактично не бачать, оскільки надто значний інтервал між засвоєнням окремих умінь і часом їх використання у виробничій практиці. За операціями не видно було предмету, що не сприяло формуванню здібностей переносити вміння у нові виробничі умови. У даному випадку відсутня для учня кінцева мета, нема продуктивної праці. Крім того тут не враховується, що для виготовлення виробів треба вміти не лише виконувати операції, але й застосовувати їх у комплексних роботах.

Виникають певні труднощі у забезпеченні заготовками і зберіганні незавершеної продукції тощо.

Недоліки системи настільки істотні, що нині вона у чистому вигляді майже не застосовується.

Система виробничого навчання №3

За даною системою виробничого навчання учні спочатку послідовно вивчають окремі операції, а потім переходять до виготовлення виробів.

Ця система розроблена в XIX ст. С. О. Владимирським. Він запропонував застосовувати операційну систему лише на початковій стадії вивчення ремесла. На його думку увагу треба приділяти комбінаціям операцій при виготовленні корисних і типових для певної спеціальності виробів.

Дану систему можна розглядати як спробу вдосконалити операційну систему. В межах даної системи формування певних дій відбувається у процесі виготовлення окремих виробів, складність яких постійно зростає. Скажімо, перший виріб виготовляється на базі 5—6 нескладних операцій, наступний — такої ж кількості операцій, але більш складних та ін. Широкого застосування,

однак, ця система не набрала, учні не могли виконувати операції на потрібному рівні якості, оскільки в процесі навчання не приділялося потрібної уваги вправам для формування окремих умінь і навичок. Навіть при незначних змінах технологічного процесу робота учнів значно ускладнювалась.

При підготовці до виготовлення кожного з виробів спеціально вивчаються особливості відповідних операцій, і у випадку необхідності виконують спеціальні, допоміжні вправи для оволодіння особливо важкими прийомами або елементами прийомів. Але у даній системі відсутня комплексність при вивченні операцій. На початковому етапі відсутня продуктивна праця. Увага не спрямована на формування загально-трудова умінь, організацію робочого місця, планування, розв'язання проблемних задач, розвиток мислення; перевага в тому, що відбувається відпрацювання прийомів, які впливають на формування в учнів трудових умінь.

Система виробничого навчання №4

Своєю появою зобов'язана появі поточних ліній на промислових виробництвах. Сутність цієї системи така: учень виконує одну операцію, а потім передає деталь на сусіднє робоче місце. Далі він отримує нову деталь, повторює ту саму операцію. Щоб засвоїти нову операцію, учень повинен зайняти сусіднє робоче місце на лінії. Послідовність операцій і становить зміст технологічного процесу.

Підвищення продуктивності праці при даній системі досягається лише за умови тривалого виконання кожної з операцій на кожному робочому місці і випуску стабільної продукції. До недоліків системи відносять складність організації послідовного переходу учнів з одного робочого місця на інше, зниження якості продукції при зміні умов роботи.

Цікавий досвід навчання за даною системою накопичено в профтехучилищах України. Відомо, що у професійній діяльності монтажників і слюсарів-складальників радіоелектронної апаратури, слюсарів-електромонтажників, взуттєвників широко застосовуються поточні лінії. Природно, що і виробниче навчання майбутніх робітників доцільно організовувати на базі поточних ліній.

Характеризуючи виробниче навчання на поточній лінії, виділяють такі найважливіші фактори: відбір навчально-виробничої продукції, визначення ритму і темпу роботи поточної лінії, процедура розміщення учнів за робочими місцями, зміна робочих місць тощо. Наслідуючи принцип «від простого до складного», учні починають з виробів на 10-15 операцій і переходять зрештою до зразків з більшою кількістю операцій.

Звичайно, для ефективної професійної підготовки потрібно виготовити ряд нормативних документів (зокрема, графіки переміщення учнів за робочими місцями).

Система виробничого навчання №5

Досить продуктивною виявилась думка про створення такої системи виробничого навчання, яка поєднувала б переваги інших систем і була позбавлена їх недоліків. Творчі зусилля вчених і педагогів стимулювали появу нової системи, основний зміст якої полягає у тому, що протягом першого етапу навчання з будь-якої професії учні послідовно вивчають потрібні операції. Так само, як і при операційній системі, ці операції здебільшого не пов'язані між собою в рамках єдиного технологічного процесу.

Названа система включає наступні етапи:

- тренувальні вправи учнів у виконанні окремих рухів і прийомів, з яких складається виучувана операція;

- вправи на поєднання вивчених в операції прийомів, тобто комплексне вивчення рухів і прийомів, з яких складається операція;

- послідовне вивчення і засвоєння декількох основних прийомів, що становлять певний ступінь у вивченні операції;

- послідовне комплексне застосування декількох вивчених операцій для виготовлення нескладних, але типових для певної професії виробів;

- самостійне виготовлення учнями предметів навчально-виховного характеру з включенням дедалі більшої кількості операцій у складніших їх комплексах;

- удосконалення і спеціалізація набутих виробничих умінь і навичок у виробничих заводах.

Учні за даною системою засвоюють окремі операції, тривалість виконання яких визначається попередньою їх підготовкою і складністю операцій. Далі вони виконують комплексні роботи, які містять раніше сформовані операції. В такий спосіб учні поступово оволодівають саме тими прийомами і способами роботи, які стануть у пригоді їм у наступній професійній діяльності. При виконанні комплексних робіт можна досягти подвійної мети. По-перше, вдосконалити вміння виконувати операції, по-друге, набуті умінь виконувати на базі кількох операцій комплексну роботу, яка відповідає даному технологічному процесу. Зміст окремих комплексних робіт у процесі навчання поступово ускладнюється. Учні самі визначають послідовність операцій, відбирають комплексні роботи, контрольні інструменти.

Основним елементом є комплекс операцій та відпрацювання прийомів кожної операції. Дія системи спрямована тільки на практичну частину заняття, на фізичну працю, не враховується інтелектуальний зміст трудового навчання. До переваг системи слід віднести ту обставину, що комплексну роботу можна виконувати у процесі реальної продуктивної праці учнів.

Електронне навчальне видання комбінованого використання
Можна використовувати в локальному та мережному режимі

Божко Наталія Василівна
Бакатанова Вероніка Борисівна
Гресь Лариса Олексіївна

ПРОФЕСІЙНА ПЕДАГОГІКА

Методичні рекомендації
до практичних занять для здобувачів вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня (денної та заочної форм навчання)
за спеціальністю 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)»

В авторській редакції

Підписано до розміщення 23.10.2025. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 2,90. Обсяг 0,793 Мб. Зам. № 497/25.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
61022, м. Харків, майдан Свободи, 4.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3367 від 13.01.2009
Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна